

I. PROCEDURA URMĂRIRII PENALE

1.1. Dispoziții generale

1.1.1. Obiectul urmăririi penale (art. 285 N.C.P.P.)

- în primul rând, îl constituie **strângerea probelor**¹ necesare cu privire la [art. 285 alin. (1) teza I N.C.P.P.):
- **existența infracțiunilor**
 - **identificarea persoanelor** care au săvârșit o infracțiune
 - **stabilirea răspunderii penale** a acestora
 - deși textul nu prevede explicit, în cazul în care există o constatare de parte civilă, urmărirea penală are ca obiect și strângerea probelor necesare pentru **stabilirea răspunderii civile** a persoanelor care au săvârșit infracțiuni²
- în al doilea rând, îl constituie **evaluarea probelor strânse**, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată a unei persoane, pentru săvârșirea acestor infracțiuni [art. 285 alin. (1) teza a II-a N.C.P.P.]

¹ Recent, ca urmare a modificărilor operate prin O.U.G. nr. 18/2016, a fost introdusă norma alin. (10) al art. 111 N.C.P.P., care conferă calitatea de probă în procesul penal declarației de persoană vătămată, chiar dacă aceasta a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale. Având în vedere necesitatea respectării garanțiilor dreptului la un proces echitabil, îndeosebi în ceea ce privește dreptul acuzatului de a adresa întrebări martorului (noțiune autonomă în sensul Convenției E.D.O.) și de a obține administrarea contradictorie a probelor acuzării, apreciem că această normă trebuie interpretată doar în sensul standardului instituit prin practica C.E.D.O., astfel că o astfel de probă, dacă nu poate fi readministrată în condiții de contradictorialitate în fața instanței, nu poate constitui temei determinant pentru a susține o soluție de condamnare sau o altă soluție de constatare a vinovăției acuzatului (deci nici renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei).

² În acest sens, a se vedea: Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 527; A. Crișu, *Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 384; V. Văduva, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 748.

- probele strânse în cursul urmăririi penale **pot fi folosite și de instanța de judecată**, în cazul în care s-a dispus trimiterea în judecată a persoanelor care au săvârșit infracțiunea¹
 - dacă declarațiile din cursul urmăririi penale se coroborează mai bine cu restul probelor administrate, ele pot sta la baza soluției de condamnare chiar dacă diferă de cele din cursul cercetării judecătorești²

1.1.2. Organele de urmărire penală (art. 55-60 N.C.P.P.)

- sunt organele care efectuează urmărirea penală: **procurorul și organele de cercetare penală**
- **procurorul** conduce urmărirea penală
 - procurorii sunt organizați în **parchete**, în cadrul **Ministerului Public**
 - Ministerul Public este organizat și își desfășoară activitatea pe baza următoarelor principii:
 - **principiul legalității**
 - actele efectuate de procuror trebuie să fie conforme cu legea
 - **principiul imparțialității**
 - procurorul trebuie să strângă probe atât în acuzare, cât și în apărarea persoanei ce face obiectul cercetării
 - **principiul indivizibilității**
 - fiecare procuror acționează în numele Ministerului Public
 - **principiul controlului ierarhic**
 - dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii cu funcții de execuție sau chiar de conducere, dar de grad inferior
 - procurorul ierarhic superior poate infirma motivat actele și măsurile procesuale nelegale sau netemeinice

¹ În acest sens, a se vedea: Î.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1975/2005, pe www.scj.ro; Î.C.C.J., s. pen., dec. pen. nr. 2611/2004, pe www.scj.ro. Au fost și opinii (izolate) în sens contrar, respectiv că probele strânse în cursul urmăririi penale ar putea servi doar la trimiterea în judecată a acestor persoane (a se vedea C.S.J., s. pen., dec. nr. 709/2004, pe www.scj.ro).

² A se vedea, în acest sens, C.S.J., s. pen., dec. nr. 1634/1999, în B.J. 1999, p. 311.

- procurorul ierarhic superior poate dispune trecerea unui dosar de la un procuror la alt procuror sau preluarea dosarului pentru efectuarea urmăririi penale de către parchetul ierarhic superior
 - în cadrul urmăririi penale, **procurorul** are în principal următoarele **atribuții**:
 - efectuează urmărirea penală în cazurile și condițiile prevăzute de lege și participă, potrivit legii, la soluționarea conflictelor prin mijloace alternative – art. 63 lit. a) din Legea nr. 304/2004, republicată
 - conduce și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, conduce și controlează activitatea altor organe de cercetare penală – art. 63 lit. b) din Legea nr. 304/2004, republicată
- **organele de cercetare penală** sunt:
- **organele de cercetare ale poliției judiciare**
 - sunt lucrători specializați din Ministerul Afacerilor Interne anume desemnați de ministrul de interne, cu avizul favorabil al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
 - acestea își desfășoară activitatea sub autoritatea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
 - în cadrul Direcției Naționale Anticorupție funcționează ofițeri de poliție, ce constituie poliția judiciară a D.N.A. – art. 10 din O.U.G. nr. 43/2002
 - aceștia își desfășoară activitatea **doar în cadrul D.N.A.**, sub autoritatea exclusivă a procurorului-șef al acestui departament
 - ministrul afacerilor interne desemnează, cu avizul conform al procurorului-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, ofițerii și agenții de poliție judiciară care își vor desfășura activitatea sub coordonarea procurorilor Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – art. 6 din O.U.G. nr. 78/2016

- **organele de cercetare speciale**

- sunt ofițeri anume desemnați în condițiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, care efectuează acte de urmărire penală în următoarele situații:
 - în cazul săvârșirii anumitor infracțiuni de către militari
 - în cazul săvârșirii infracțiunilor de corupție și de serviciu de către personalul navigant al marinei civile
- atât organele de cercetare ale poliției judiciare, cât și organele de cercetare speciale își desfășoară activitatea de urmărire penală sub **conducerea și supravegherea procurorului**

C.E.D.O.: *Garanțiile de independență și imparțialitate specifice unui proces echitabil vizează numai jurisdicțiile chemate a se pronunța cu privire la vinovăția sau nevinovăția unei persoane acuzate. Or, în cauză, reclamantul a contestat independența și imparțialitatea procurorului care a dispus trimiterea în judecată, dar nu l-a pus în discuție sub nicio formă pe cel al instanțelor de judecată care au pronunțat condamnarea sa. Or, **garanțiile de independență și imparțialitate nu se aplică reprezentantului parchetului**, acesta din urmă fiind, îndeosebi, una dintre părțile procedurii judiciare contradictorii (C.E.D.O., cauza *Pompiliu Bota c. României*, dec. din 13 septembrie 2007, *hudoc.echr.coe.int*).*

Practică judiciară: *Într-o cauză în care urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror, **efectuarea unor acte de cercetare ce nu suferă amânare** (cum este cazul cercetării la fața locului) de către organul de cercetare penală, în conformitate cu prevederile legale, nu atrage nulitatea absolută (C.S.J., s. pen., dec. nr. 740/1998, *www.legalis.ro*).*

1.1.3. Organele de constatare (art. 61-62 N.C.P.P.)

- în afară de procuror și organele de cercetare penală, mai au atribuții în materie penală și **organele de constatare** – art. 61 alin. (1) N.C.P.P.
- acestea au **obligația de a îndeplini anumite acte** prevăzute de lege, în cazul în care constată săvârșirea unor infracțiuni:
 - **să întocmească un proces-verbal** despre împrejurările constatare
 - când **făptuitorul** sau **persoanele prezente** la locul constatării au de făcut **obiecții** ori **precizări** sau au de dat **explicații** cu privire la cele consemnate în procesul-verbal,

organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul-verbal – art. 61 alin. (3) N.C.P.P.¹

- procesul-verbal încheiat de organul de constatare constituie **act de sesizare** a organelor de urmărire penală – art. 61 alin. (5) teza I N.C.P.P.²
- procesul-verbal încheiat de organul de constatare **nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ** – art. 61 alin. (5) teza a II-a N.C.P.P.
- să ia măsuri de **conservare a locului săvârșirii infracțiunii** – art. 61 alin. (2) teza I N.C.P.P.
- să ia măsuri de **ridicare sau de conservare a mijloacelor materiale de probă** – art. 61 alin. (2) teza a II-a N.C.P.P.
- **pot avea valoare probatorie în procesul penal** datele și informațiile de interes pentru securitatea națională, strânse de organele de constatare specializate ale statului în urma

¹ Rațiunea pentru care legiuitorul noului Cod de procedură penală a scos din sfera mijloacelor de probă aceste procese-verbale a fost aceea că în ele se consemnează declarații ale făptuitorilor, fără a li se putea asigura acestora garanțiile procesuale prevăzute de legea procesual-penală (fără a li se aduce la cunoștință dreptul la apărare, fără respectarea dreptului la tăcere ș.a.m.d.), garanții care există doar în cadrul procesului penal. Din această perspectivă trebuie înțeleasă rațiunea textului de la art. 61 alin. (3) N.C.P.P., care prevede că în procesul-verbal întocmit de organele de constatare se consemnează „explicațiile” făptuitorului cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, acestea neputând fi asimilate declarațiilor date în cadrul procesului penal și neputând avea o astfel de valoare probatorie.

² Pentru a se respecta garanțiile procesuale ale făptuitorului (dreptul la apărare, dreptul la tăcere etc.), legiuitorul noului Cod de procedură penală a înțeles să clarifice statutul proceselor-verbale încheiate de organele de constatare, în cadrul procesului penal. În aceste condiții, legiuitorul a renunțat la textul din art. 214 alin. (5) V.C.P.P., potrivit căruia „procesele-verbale încheiate de aceste organe constituie mijloace de probă”, menționând explicit că acestea constituie „acte de sesizare”. Din acest motiv, în doctrină s-a subliniat că „procesele-verbale încheiate de organele de constatare au natura juridică a unor acte de sesizare a organelor de urmărire penală (nu sunt mijloace de probă)” – a se vedea M. Udriou, *Procedură penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 15 (lucrare citată de acum sub forma M. Udriou, *Procedură penală. Partea specială*, 2014, pentru a o diferenția de celelalte volume ale autorului). Considerăm că ar fi fost mai rațională excluderea din categoria mijloacelor de probă doar a „declarațiilor” furnizate de făptuitor și consemnate în aceste procese-verbale, iar nu a proceselor-verbale în întregime, care pot conține și alte elemente probatorii, utile soluționării cauzei. De altfel, organul constator poate fi audiat ca martor în procesul penal, cu privire la constatările făcute, potrivit art. 114 alin. (4) N.C.P.P.

desfășurării activităților autorizate de către Înalta Curte de Casație și Justiție, sau mijloacele materiale de probă ori înscrisurile descoperite și ridicate de organele de constatare¹

- în cazul **infracțiunilor flagrante**, pot să facă percheziții corporale sau ale vehiculelor, să-l prindă pe făptuitor și să-l prezinte de îndată organelor de urmărire penală – art. 61 alin. (2) teza a III-a N.C.P.P.
- **să înainteze, de îndată, actele încheiate**, împreună cu **mijloacele materiale de probă**, organelor de urmărire penală – art. 61 alin. (4) N.C.P.P.

→ fac parte din categoria acestor **organe de constatare**:

- **organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat**, precum și ale **autorităților publice, instituțiilor publice** sau ale **altor persoane juridice de drept public** – au aceste obligații pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii
- **organele de control și cele de conducere** ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public – au aceste obligații pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor
- **organele de ordine publică și siguranță națională**, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege
 - organele de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale pot efectua acte de constatare, pot sesiza organele de urmărire penală, dar nu pot efectua acte de cercetare sau urmărire penală
 - ofițerii acestor organe pot fi folosiți ca investigatori sub acoperire sau colaboratori ai acestora în cadrul anchetelor vizând infracțiuni contra securității naționale sau infracțiuni de terorism
- **comandanții de nave și aeronave**, pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave, atunci când se află în afara porturilor sau aeroporturilor – art. 62 alin. (1) N.C.P.P.

¹ M. Udrouiu, *Procedură penală. Partea specială, op. cit.*, 2014, p. 15.